

VEKİLİN ÖZEN YÜKÜMLÜLÜĞÜ VE BASİRETTLİ VEKİL KAVRAMI*

Dr. Öğr. Üyesi Kemale Leyla ASLAN**
Av. Ahmet Alper GÜLER***

Öz

Vekâlet sözleşmesi, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 502. maddesinde, “*vekilin vekâlet verenin bir işini görmeyi veya işlemi yapmayı üstlendiği sözleşme*” olarak tanımlanmıştır. Sözleşme, tarafların karşılıklı güvenine dayanan bir sözleşmedir. Tarafların sözleşmeden doğan karşılıklı borçlarına baktığımız zaman, vekilin özen borcunun özel öneme sahip olduğunu görebiliriz. Vekâlet sözleşmesi ile vekile yüklenen özen borcunu, sözleşme ile üstlendiği işi vekâlet eden yararına sonuç doğurmasına gayret göstererek ifa etmesi ve müvekkil açısından zarar doğuracak her türlü davranış ve fiilden kaçınması şeklinde tanımlayabiliriz. TBK m. 506/III hükmü “*Vekilin özen borcundan doğan sorumluluğunun belirlenmesinde, benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken davranış esas alınır*” demek suretiyle, özen yükümlülüğünün çerçevesini çizmiştir. Nitekim Yargıtay da vekâlet sözleşmelerinde özen borcunun önemine vurgu yapmakta ve sadakat ve sır saklama, vekâlet edenin yararına iş görme ve menfaatini gözetme gibi hususları özen borcuyla ilişkilendirmektedir. Vekilin özen borcuna aykırı davranışları, borcun ifasına aykırılık oluşturacaktır. Çalışmamızda vekilin özen borcu ve özellikle basiretli vekil kavramı konusu incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Vekil, vekâlet sözleşmesi, özen, özen borcu, borç

* Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 17.05.2020 - Kabul Edildiği Tarih: 17.06.2020 - DOI NO: 10.17932/IAU.HFD.2015.018/hfd_v06i1003

** İstanbul Aydın Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu, kamalaaslanova@aydin.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4951-4163

*** Avukat, İstanbul Barosu, ahmetalperguler@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7127-7670

Duty of Care of Assignee and Concept of Prudent Assignee

Abstract

The contract of mandate is regulated in article 502 of the Turkish Code of Obligations No. 6098. It is defined as the contract in which the assignee undertakes to perform a business of the client. The contract of mandate is a contract based on mutual trust of the parties. When we look at the mutual debts of the parties arising from the contract, we can see that the debt of assignee is much more important. The duty of care can be defined as executing the work undertaken by the contract in the best interests of the assignee and avoiding any behavior that may cause detriment to the client. Article 506/III set the framework of that “The determination of the responsibility of the assignee arising from the payable debt is based on the behavior required by a prudent assignee who undertakes work and services in a similar field”. The Supreme Court also gives importance to the duty of care in contract of mandate. Our main subject is the duty of care of assignee and especially the concept of prudent assignee.

Keywords: *Assignee, proxy, contract, duty of care, the obligation of duty of care act, obligation*

Giriş

Bir iş görme borcu doğuran vekâlet sözleşmesi TBK m. 502 ile m. 514 hükümleri arasında düzenlenmiştir. TBK'nın m. 502 hükmü uyarınca: “*Vekâlet sözleşmesi, vekilin vekâlet verenin bir işini görmeyi veya işlemini yapmayı üstlendiği sözleşmedir*”. Sözleşmenin kurulması hususunda ise TBK m. 503 şu düzenlemeyi getirmiştir: “*Kendisine bir işin görülmesi önerilen kişi, bu işi görme konusunda resmî sığata sahipse veya işin yapılması mesleğinin gereği ise ya da bu gibi işleri kabul edeceğini duyurmuşsa, bu öneri onun tarafından hemen reddedilmedikçe, vekâlet sözleşmesi kurulmuş sayılır*”.

“Her iki tarafa borç yükleyen sözleşme” niteliğinde olan vekâlet sözleşmesinde vekil, vekâlet verene karşı bir iş görme edimi yüklendiği halde vekâlet veren için mutlak bir ücret ödeme borcu söz konusu değildir. Ücret, sözleşme unsurlarından biri olmakla birlikte sözleşmede kararlaştırılmışsa vekâlet verenin ücret ödeme yükümlülüğü söz konusu olmaktadır¹.

¹ EREN, *Fikret: Borçlar Hukuku özel hükümler*, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 717; GÜMÜŞ,

Vekâlet sözleşmesinin geçerliliği herhangi bir şekil şartına bağlı değildir². Türk hukuk uygulamasında taşınmaz satımına ve tescil talebine ilişkin vekâlet sözleşmesinin resmi şekilde yapılması gerekmektedir³.

Vekâlet sözleşmesinin kapsamı hususunda TBK m. 504/I hükmü şu düzenlemeyi içermektedir: “*Vekâletin kapsamı, sözleşmede açıkça gösterilmemişse, görülecek işin niteliğine göre belirlenir.*” Hükümden anlaşılacağı üzere, sözleşmenin kapsamı taraflarca belirlenebilir. Talebin açıkça anlaşılmaması hallerinde sözleşmeye konu işin mahiyeti sözleşmenin kapsamının belirlenmesine yol gösterici bir kriter olmaktadır⁴. Şunu da hemen ifade edelim ki, kişiye sıkı surette bağlı hakların (evlenme, nişanlanma, boşanma, manevi tazminat talebi, isim değişikliği talebi vb.) vekâlet sözleşmesine konu olmaları hukuken mümkün olmamaktadır⁵.

TBK m. 504/II hükmü “*Vekâlet, özellikle vekilin üstlendiği işin görülmesi için gerekli hukuki işlemlerin yapılması yetkisini de kapsar*” demek suretiyle vekâletin kapsamını da açıklamıştır⁶. Diğer taraftan vekâlet sözleşmesinde özel temsil gerektiren durumların kapsam dahilinde olduğu haller için TBK. m. 504/III “*Vekil, özel olarak yetkili kılınmadıkça dava açamaz, sulh olamaz, hakeme başvuramaz, iflas, iflasın ertelenmesi ve konkordato*

Mustafa Alper: *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, 3. Baskı, C.II, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014, s.129.

² EREN, s. 713; YAVUZ, Cevdet / ACAR, Faruk / ÖZEN, Burak: *Borçlar hukuku Özel Hükümler*, 16. Baskı, İstanbul 2019, s. 1137; GÜMÜŞ, s. 139.

³ EREN, s. 714; 7.10.1953 tarih ve 8/7 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme kararı da bu yöndedir.

⁴ AKINTÜRK, Turgut / KARAMAN, Derya Ateş: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri*, Beta, İstanbul, 2014, s. 314; ZEVLİLİLER, Aydın / HAVUTÇU, Ayşe : *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, Ankara, 2007, s. 327; YAVUZ/ACAR/ÖZEN s. 561; HGK 12.11.2003 T. 13/641 E. 646 K.; Yargıtay bazı görevlerin ifasında devletin vermiş olduğu ruhsat ve diplomanın aranmasının, “özel hukuka yansıyan bir garanti niteliğinde olması sebebiyle”, o görevleri ifa eden kişilerin özen borcunun daha ağır değerlendirildiğini hükme bağlamıştır: “Avukatın vekil olarak borçları Türk Borçlar Kanunu’nun 505 (Mülga Borçlar Kanunu’nun 389) ve devamı maddelerinde gösterilmiş olup, vekil, adı geçen Kanun’un 506 maddesine göre müvekkiline karşı vekaleti sadakat ve özenle ifa etmekte yükümlüdür. Vekil, sadakat borcu gereği olarak müvekkilinin yararına olacak davranışlarda bulunmak, ona zarar verecek davranışlardan kaçınmak zorunluluğundadır. Özen borcu ile ilgili Avukatlık Kanunu’nun madde 34 hükmünde mevcut olan, Avukatlar, yüklendikleri görevleri, bu görevin kutsallığına yakışır bir şekilde özen, doğruluk ve onur içinde yerine getirmek ve avukatlık unvanının gerektirdiği saygı ve güvene yakışır bir şekilde hareket etmekle yükümlüdürler şeklindeki hüküm ise, avukatlık mesleğinin bir kamu hizmeti olması nedeniyle, Türk Borçlar Kanunu’nun 506 (Mülga Borçlar Kanununun 390) maddesinde düzenlenen vekilin özen borcuna göre çok daha kapsamlı ve özel bir düzenlemedir. Buna göre avukat, üzerine aldığı işi özenle ve müvekkili yararına yürütüp sonuçlandırmakla görevli olduğu gibi, müvekkilinin kendisi hakkındaki güveninin sarsılmasına neden olacak tutum ve davranışlardan da titizlikle kaçınmak zorundadır. Aksi halde avukatına güveni kalmayan müvekkilin avukatını azletmesi halinde azlin haklı olduğunun kabulü gerekir. Avukat, görevini yerine getirirken gerekli özen ve dikkati göstermemiş, sadakatle vekaleti ifa etmemiş ise, müvekkilinin vekilini azli haklıdır.” Y.13. HD. 2016/16737 E. 2019/12842 K. 19/12/2019 T.

⁵ ZEVLİLİLER / GÖKYAYLA, s. 596.

⁶ CEYLAN, Ebru: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Yenilikler ve Değişiklikler, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2012, s.181.

talep edemez, kambiyo taahhüdünde bulunamaz, bağışlama yapamaz, kefil olamaz, taşınmazı devredemez ve bir hak ile sınırlandıramaz” şeklinde bir düzenleme yapmıştır. Kanun’un yaptığı bu tanım özel temsil yetkisinin sınırlarını belirlemede⁷ olup, aksi bir durum sözleşmenin iptalini gerektirebilmektedir⁸.

TBK m. 503 “*Kendisine bir işin görülmesi önerilen kişi, bu işi görme konusunda resmî sığata sahipse veya işin yapılması mesleğinin gereği ise ya da bu gibi işleri kabul edeceğini duyurmuşsa, bu öneri onun tarafından hemen reddedilmedikçe, vekâlet sözleşmesi kurulmuş sayılır”* hükmünü içermektedir. Söz konusu hükümden yola çıkarak, vekâlet ilişkisinin tarafların bir araya gelmeleriyle veya re’sen de kurulabilmesinin mümkün olduğunu ifade edebiliriz.

Vekâlet sözleşmesinde çoğu zaman vekâlet veren, vekilin mesleki yeteneklerini ve karakterini esas alarak vekâlet vermektedir. Bunun sonucu olarak vekâlet sözleşmesinin, diğer iş görme sözleşmeleri ile kıyaslandığında daha belirgin bir şekilde güvene⁹ dayandığını söyleyebiliriz. Güven, sözleşmenin önemli unsurunu oluşturmaktadır¹⁰.

Vekilin, vekâlet sözleşmesi ile üstlenmiş olduğu edimini gereği gibi yerine

⁷ DEMİR, Nureddin: *Vekâlet Sözleşmesi ve Kötüye Kullanılması*, İstanbul Kültür Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008, s.17-21.

⁸ Yargıtay. 12. HD., 15.03.2007 T., 2007/2077 E., 2007/1934 K.

⁹ Güven kavramı ve bu kavramın hukuk bilimi içerisindeki gelişim süreci hakkında detaylı bilgi için bkz. KALKAN OĞUZTÜRK, Burcu: *Güven Sorumluluğu*, İstanbul, 2008, s. 3-25.

¹⁰ ERZURUMLUOĞLU, Erzan: *Sözleşmeler Hukuku (Özel Borç İlişkileri)*, Yenilenmiş 3. Baskı, Ankara, 2013, s. 183; “*Borçlar Kanunu’nun temsil ve vekalet aktını düzenleyen hükümlerine göre, vekalet sözleşmesi büyük ölçüde tarafların karşılıklı güvenine dayanır. Vekilin borçlarının çoğu bu güven unsurundan, onun vekil edenin yararına ve iradesine uygun davranış yükümlülüğünden doğar. 6098 s. Türk Borçlar Kanunu’nda (TBK) sadakat ve özen borcu, vekilin vekil edene karşı en önde gelen borcu kabul edilmiş ve 506. maddesinde (818 s. Borçlar Kanunu’nun 390.) maddesinde aynen; -Vekil, vekâlet borcunu bizzat ifa etmekle yükümlüdür. Ancak vekile yetki verildiği veya durumun zorunlu ya da teamülün mümkün kıldığı hâllerde vekil, işi başkasına yaptırabilir. Vekil üstlendiği iş ve hizmetleri, vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle yürütmekle yükümlüdür. Vekilin özen borcundan doğan sorumluluğunun belirlenmesinde, benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken davranış esas alınır- hükmüne yer verilmiştir. Bu itibarla vekil, vekil edenin yararına ve iradesine uygun hareket etme, onu zararlandırıcı davranışlardan kaçınma yükümlülüğü altındadır. Vekâletin kapsamı, sözleşmede açıkça gösterilmemişse, görülecek işin niteliğine göre belirlenir. (TBK’nın 504/1) Sözleşmede vekaletin nasıl yerine getirileceği hakkında açık bir hüküm bulunmasa veya yapılan işlem dış temsil yetkisinin sınırları içerisinde kalsa dahi vekilin bu yükümlülüğü daima mevcuttur. Hatta malik tarafından vekilin bir taşınmazın satışında, dilediği bedelle dilediği kimseye satış yapabileceği şeklinde yetkili kılınması, satacağı kimseyi dahi belirtmesi, ona dürüstlük kuralını, sadakat ve özen borcunu göz ardı etmek suretiyle, makul sayılacak ölçüler dışına çıkarak satış yapma hakkını vermez. Vekil edenin yararı ile bağdaşmayacak bir eylem veya işlem yapan vekil değiştirilen maddenin son fıkrası uyarınca sorumlu olur. Bu sorumluluk BK’da daha hafif olan işçinin sorumluluğuna kıyasen belirlenirken, TBK’da benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin sorumluluğu esas alınarak daha da ağırlaştırılmıştır.”. Y.I.HD. 2016/15387 E. 2020/411 K. 23.01.2020 T.; Aynı yönde bkz. Y.I.HD. 2016/14252 E. 2020/334 K. 22/01/2020 T.*

getirebilmesi için, “özen borcuna uygun hareket etmesi” gerekmektedir. Özen borcu, vekâlet sözleşmesinin yapısından doğmaktadır. Dolayısıyla vekil, vekâlet içinde özel olarak “özenli davranmayı” taahhüt etmese de sorumluluğu bulunmaktadır¹¹. Özen borcuna aykırı davranan vekilin, diğer borçlarını eksiksiz olarak ifa etmesi de bir anlam ifade etmeyecektir. Zira bu borç, asıl edimin ifası için gerekli fiil ve hareketlerin yürütülmesine yönelik bir borçtur¹².

Şunu da belirtmemiz gerekir ki “vekilin üstlendiği işin sonucunu mutlak surette elde etmesi” beklenemez. Nitekim sözleşme, vekile “kat’i surette sonuca ulaşma” sorumluluğunu yüklememekle birlikte, burada özenden anlaşılması gereken, işin müvekkil yararına sonuçlanmasına ve buna engel olacak her türlü davranıştan kaçınılmasına vekilin gayret göstermesidir¹³.

1. Vekilin Özen Borcu

Daha önce ifade ettiğimiz gibi, vekâlet sözleşmesi, diğer iş görme sözleşmelerine nazaran daha belirgin bir şekilde güvene dayanmaktadır. Vekilin, üstlendiği iş ve hizmetleri, “vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek”, “sadakat ve özenle” yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır (m. 506/II). *EREN*, bizim de isabetli bulduğumuz şekilde, sadakat yükümlülüğünün özen yükümlülüğünü tamamlayan bir borç olduğu kanaatindedir¹⁴. Bu borç esasen, başkası yerine iş görenin, bu yetkiyi kötüye kullanma riskini önleme amacı taşımaktadır. Vekil, “vekâlet veren lehine sonuçlanacak her şeyi yapmak; aleyhine sonuçlanacak her davranıştan da kaçınmak zorundadır”¹⁵.

Türk hukukunda sıklıkla kullanılan özen kavramına ilişkin bir tanım bulunmamaktadır¹⁶. Başpınar’a göre kanun koyucunun özen kavramını tanımlamaması yerinde olmuştur¹⁷. Zira özen kavramı değişken bir kavram olup; zamana, sosyal, teknolojik gelişmelere göre sürekli değişmektedir. Dolayısıyla, özen kavramı tanımı ve kapsamı yorumlanarak

¹¹ BAŞPINAR, *Veysel: Vekilin (Avukatın, Hekimin, Mimarın, Bankanın) Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu, Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, 2004, s. 75.*

¹² BAŞPINAR, s. 143-144.

¹³ *EREN*, s. 710.

¹⁴ *EREN*, s. 733.

¹⁵ *EREN*, s. 733.

¹⁶ YALÇINDURAN, *Türker: Vekalet Sözleşmesinde Ücret, Yetkin Yayınları, Ankara 2005, s. 175; BAŞPINAR, s. 122; GÜMÜŞ, s. 46-47; EREN, s. 731.*

¹⁷ BAŞPINAR, s.123.

değerlendirilmelidir¹⁸. Yapılan işin vekâlet veren açısından önemi ve zorluk derecesi, özenin derecesini de doğru orantılı olarak etkilemektedir. Yargıtay vekâlet sözleşmesinde özen yükümlülüğü ile alakalı kararlarının çoğunda şu hususlara vurgu yapmaktadır: “*Türk Borçlar Kanunu’nun temsil ve vekâlet bağitını düzenleyen hükümlerine göre, vekâlet sözleşmesi büyük ölçüde tarafların karşılıklı güvenine dayanır. Vekilin borçlarının çoğu bu güven unsurundan, onun vekil edenin yararına ve iradesine uygun davranış yükümlülüğünden doğar. Türk Borçlar Kanunu’nda sadakat ve özen borcu, vekilin vekil edene karşı en önde gelen borcu kabul edilmiştir.*”¹⁹.

Özen kavramı ile işaret edilen “işin görülme biçimi”, vekâlet sözleşmesiyle vekilin üstlendiği işi “vekâlet eden yararına sonuç doğuracak biçimde” ifa etmesi ve vekâlet edenin sözleşmeye konu işten ötürü zarar edebileceği her türlü davranıştan kaçınması olarak ifade edilebilir²⁰. Fakat daha önce de ifade ettiğimiz üzere vekâlet sözleşmesine konu işle ilgili olarak vekilin bu işi görmesi başarılı bir sonuç elde etmesini zorunlu kılmamaktadır. Yani vekâlet sözleşmesinde yer alan özen borcu, kesin surette başarılı bir sonuç elde edilmesi ile ilgili bir konu değildir²¹. Vekilin üstlendiği edimi sadakat ve özenle ifa etmesi durumunda, sonuç gerçekleşme de bundan dolayı bir sorumluluğu söz konusu olmayacaktır. Çünkü bu halde vekil, üstlendiği edimi, “vekâlet veren ile kararlaştırdıkları gibi” ve “dürüstlük

¹⁸ BAŞPINAR, s.123.

¹⁹ Y.1. HD, 18 Mart 2003 Tarih E.2003/1082, K.2003/2988; Aynı doğrultuda bkz. Yargıtay 1. HD, 08 Mayıs 2003 Tarih E.2003/5153, K.2003/5628; Yargıtay 1. HD, 06 Mayıs 2003 Tarih E.2003/3909, K.2003/5445; Yargıtay 3. HD, 09 Eylül 1985 Tarih E.1985/2552, K.1985/5380; Yargıtay 1. HD, 24 Kasım 1997 Tarih E.1997/13932, K.1997/15049; Yargıtay 1. HD, 23 Şubat 2005 Tarih E.2005/837, K.2005/1805; Yargıtay 1. HD, 09 Haziran 2003 Tarih E.2003/6215, K.2003/6884.

²⁰ BAŞPINAR, s. 153; TANDOĞAN, Haluk: *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, Cilt 2, Vedat Kitapçılık, İstanbul, Temmuz 2010, s. 407 vd.; “Vekâlet sözleşmesi, diğer iş görme sözleşmelerinde olduğu gibi ve hatta onlardan daha da geniş ölçüde tarafların karşılıklı güvenine dayanır. Vekilin borçlarının çoğu bu güven unsurundan ve müvekkilin menfaatine ve iradesine uygun davranma yükümlülüğünden doğar. Kanun’un 390. maddesinin ikinci fıkrasında vekilin müvekkile karşı vekâleti ‘hüsnü suretle’ ifa ile yükümlü olduğu belirtilmiş olup buradaki ‘hüsnü suretle ifa’ deyimini, söz konusu hükmün aslı olan İsviçre Borçlar Kanunu’nun 398. maddesi düzenlemesinde olduğu gibi ‘sadakat ve özen ile ifa’ olarak anlamak gerekir. Sadakat borcu kavramı vekilin gerek vekâletin ifası sırasında gerekse sonrasında kendisine duyulan güvene uygun olarak müvekkilinin menfaatlerini sözleşme ile güdülen amaç çerçevesinde koruma ve kendi menfaatini müvekkilinkine tabi kılma yükümlülüğünü ifade eder. Vekilin iş görme ile hedeflenen sonucun başarılı olması için hayat deneylerine ve işlerin normal akışına göre gerekli girişim ve davranışlarda bulunması ve başarılı sonucu engelleyebilecek davranışlardan kaçınması ise özen borcunun konusunu oluşturur (Tandoğan; s. 407 vd). Vekil bu yükümlülüklerini gereği gibi, başka bir anlatımla müvekkilin menfaatine en uygun sonuca erişmek için özenle faaliyette bulunarak ifa ettiği takdirde, eser sözleşmelerinden farklı olarak, sonucun buna rağmen elde edilememesinden sorumlu olmayacaktır”. Hukuk Genel Kurulu 2017/561 E. 2019/655 K. 13.06.2019 T.

²¹ EREN, s. 710; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 663; TANDOĞAN, s. 408.

kuralına uygun olarak” yerine getirmiş olacaktır²².

Vekâlet sözleşmesinin önemli unsurlarından bir diğeri de “güven” olarak karşımıza çıkmaktadır. İş görme sözleşmesi olan vekâlet sözleşmesinde güven, hizmet sözleşmelerine nazaran daha önemli bir yere sahiptir²³. Bunun yanı sıra vekil, hizmet sözleşmesinde benzer tarafta olan işçi ile mukayese edildiğinde daha bağımsız olmakla birlikte dilediği zaman sözleşmeyi sonlandırmak hakkına da sahiptir²⁴.

TBK m. 506/1 hükmünde: “*Vekil, vekâlet borcunu bizzat ifa etmekle yükümlüdür. Ancak vekile yetki verildiği veya durumun zorunlu ya da teamülün mümkün kıldığı hâllerde vekil, işi başkasına yaptırabilir*” şeklinde düzenlemeye yer verilmiş; vekilin, kural olarak borcunu bizzat ifa edeceği hükme bağlanmıştır. Ancak istisnaden başkasından yardım alması da mümkün olmaktadır²⁵. Bu istisnai durumlar ise, “vekile yetki verilmesi” veya “durumun zorunlu kıldığı” ya da “teamülün imkân verdiği haller” olarak düzenlenmiştir. Örneğin, bir avukat yazım işleri ile alakalı sekreterinden yardım alabilir veya bir hekim hemşireden yardım isteyebilir. Elbette bu durumda vekil, yardımcı şahısların davranışlarından dolayı sorumluluğu düzenleyen TBK m. 116 hükmü uyarınca sorumlu olacaktır²⁶. Vekilin aynı zamanda, sözleşme ile ifasını üstlendiği işi yapabilmesi için gereken bilgi birikimine ve bedeni yeterliliğe sahip olması gerekmektedir. Aksi durumda eksik ifa söz konusu olabilecek ve bundan

²² “*Dava, davalı hastane ve davalı doktorun özen yükümlülüğüne aykırı davranması iddiası nedeniyle istenilen maddi-manevi tazminata ilişkindir. Davanın temeli vekillik sözleşmesi olup, özen borcuna aykırılığa dayandırılmıştır. (BK 386-390) (TBK 502.506) Vekil, vekalet görevine konu işi görürken yöneldiği sonucun elde edilmemesinden sorumlu değil ise de, bu sonuca ulaşmak için gösterdiği çabanın, yaptığı iş ve işlemlerin, davranışların özenli olmayışından doğan zararlardan dolayı sorumludur. Mesleki iş gören vekil özenle davranmak zorunda olup, en hafif kusurundan bile sorumludur. (BK 321/1 md) (TBK 400) O nedenle hemşire ve hastanenin meslek alanı içinde olan bütün kusurları hafif de olsa sorumluluğun unsuru olarak kabul edilmelidir. Vekil, hastanın zarar görmemesi için, mesleki tüm şartları yerine getirmek, hastanın durumunu tıbbi açıdan zamanında ve gecikmeksizin saptayıp, somut durumunun gerektirdiği önlemleri eksiksiz bir şekilde almak, uygun tedaviyi de yine gecikmeden belirleyip uygulamak zorundadır. Asgari düzeyde dahi olsa bir tereddüt doğuran durumlarda, bu tereddüdü ortadan kaldıracak araştırmaları yapmak ve bu arada da koruyucu tedbirleri almakla yükümlüdür. Çeşitli tedavi yöntemleri arasında bir seçim yapılırken, hastanın ve hastalığın özellikleri göz önünde tutulmak, onu risk altına sokacak tutum ve davranışlardan kaçınmak ve en emin yol seçilmek gerekir. Gerçekten de müvekkil (hasta) mesleki bir iş gören vekilden, tedavinin bütün aşamalarında titiz bir ihtimam ve dikkat beklemek hakkına sahiptir. Gereken özen görevini göstermeyen vekil, BK 394/1(TBK 510) maddesi hükmü uyarınca, vekaleti gereği gibi ifa etmemiş sayılmalıdır. Aynı hususlar adam çalıştırma sıfatı ile ... kuruluşları için de geçerlidir...” Y.13. HD. 009.12.2019 T., 2016/30741 E. 2019/12246 K.*

²³ BAŞPINAR, s. 161.

²⁴ EREN, s. 733.

²⁵ BİLGE, Necip: *Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri*, Ankara, 1971, s. 292; BAŞPINAR, s. 128; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 641.

²⁶ EREN, s. 725.

dolayı vekilin sorumluluğu doğabilecektir²⁷. Vekil sübjektif ve psikolojik yetersizliklerine; özellikle öğrenim, bilgi ve deneyim eksikliğine, mesleki, bilimsel, sanatsal alanlardaki yenilikleri takip yetersizliğine dayanamaz²⁸. Vekil, işin zorluğunu, fazlalığını zamanın yetersizliğini, uykusuz bırakıldığını, yorgunluk ve dalgınlığını ileri süremez²⁹.

Yukarıda izaha çalışılan hususlarla birlikte vekilin ifasını üstlendiği iş için göstermesi gereken özenin düzeyi, kendi işi için gösterdiği özenden daha fazla olmak durumundadır³⁰.

2. Vekilin Özen Borcunun Hukuki Niteliği

Kanunumuz vekilin özen borcunun hukuki niteliği ile ilgili düzenleme yapmamıştır. Vekilin özen borcunu, konusuna, bölünebilir olup olmamasına, ifa süresine göre farklı şekillerde değerlendirebilmek mümkündür. Ancak, doktrinde, genel olarak özen borcunun hukuki niteliği bakımından vekâlet sözleşmesinde asli borcun gereği gibi ifasını sağlayan bir “yan (tali) yüküm”³¹ olarak değerlendirildiğini görmekteyiz³².

Vekâlet sözleşmesiyle vekil bir sonuç borcu üstlenmeyip işin ifasını özenle yapma borcu üstlenmektedir. Örneğin, bir avukatın vekâlet ettiği bir davada veya bir hekimin yaptığı ameliyatta gerekli dikkat ve özenin gösterilmesi ve bu işleri yapabilecek fikri ve bedeni yeterliliğe sahip olunması gerekmektedir³³. Bu durumda gerekli özenin gösterildiği tespit edilirse davanın müvekkil aleyhinde sonuçlanması veya hastanın tam olarak sağlığına kavuşmaması durumlarında dahi vekil sözleşme gereğini

²⁷ BAŞPINAR, s.128; EREN, s. 731.

²⁸ EREN, s. 731, naklen.

²⁹ BAŞPINAR, s.164; EREN, s. 731.

³⁰ BİLGE, s. 293.

³¹ “Yan yükümlülüklerin özelliği, asli edim yükümlülüklerine bağımlı bir nitelik taşımaları; bağımsız bir varlığa sahip olmadıkları için, borçlunun aykırı davranması durumunda, alacaklının bağımsız bir ifa davasıyla bunların yerine getirilmesini talep edememesidir”. Bkz. EREN, s. 37 vd.

³² EREN, s. 731; BAŞPINAR, s. 158; Özen yükümünü bir yan yüküm niteliğinde değerlendirmeyen görüşe göre özen borcu, doğrudan asli edimi oluşturan fiile yönelik olup vekilin sözleşmeye üstlenmiş olduğu iş veya hizmeti görme borcuyla doğrudan bağlıdır. GÜMÜŞ, s. 178; Farklı görüşler hususunda bkz. GÜMÜŞ, s. 160 vd.; BAŞPINAR, s. 147 vd.

³³ “Avukatın özen borcunun kapsamının belirlenmesinde, Avukatlık Kanunu'nun 34. maddesinde yer alan düzenlemeden de anlaşıldığı üzere objektif kriter esas alınmıştır. Başka bir deyişle avukatın müvekkilce bilinen veya bilinmesi gereken bilgi ve yeteneklerine göre değil, yapılan işin gerektirdiği bilgi, beceri ve yetenek dikkate alınarak sonucu varılacaktır. Avukatlık Kanunu ile kabul edilen objektif kritere göre, avukatın yüklendiği görevi mesleğin gerektirdiği bilgi ve donanım, müvekkili ile arasındaki güven ilişkisini daima koruyup, onun menfaatlerini önde tutarak, dürüstlük içinde yerine getirmesi gerekir”. Hukuk Genel Kurulu 2017/681 E. 2019/46 K. 31.01.2019 T.

yerine getirmiş olacaktır. Vekâlet sözleşmesinde vekâlet edenin beklediği sonucu ortaya çıkması için gerekli özenin gösterilmesi ve bu sonuçtan uzaklaşılmasına sebebiyet verecek her türlü davranıştan kaçınılması özenin göstergesi niteliğindedir. Bu sebeple TBK m. 506/II’de düzenlenen vekilin özen borcu, özellikle “bir edim yükümü” veya “yan yüküm” ve buna bağlı olarak “tek başına var olabilen bir yüküm” değil, vekâlet sözleşmesinden doğan iş görme yükümüne eklenerek, onu tamamlayan, gereği gibi ifasını sağlayan, yan yüküm niteliği taşımayan bağımsız bir yüküm olarak nitelendirilmelidir³⁴.

Vekilin özen borcunun hukuki niteliğini ifa süresine göre değerlendirdiğimiz zaman ise, “sürekli edim niteliğinde” olduğunu görmekteyiz. Zira vekilin özen borcu, bir sonuç borcu değildir ve vekil, iş görme ile ilgili tüm faaliyetlerinde, başından sonuna kadar özen borcuna uygun davranma yükümlülüğü altındadır³⁵.

Aynı şekilde vekilin özen borcunun hukuki nitelendirmesini “bölünebilir olup olmamasına göre” değerlendirdiğimizde, bölünemeyen edimlerden olduğu görülmektedir. Çünkü vekilin özen borcu daha sözleşme görüşmeleri esnasında başlayıp, sözleşmenin sonlandığı ana kadar devam etmektedir.

3. Basiretli Vekil Kavramı

818 sayılı mülga Borçlar Kanunumuzda vekilin sorumluluğu genel itibariyle işçinin sorumluluğuna ilişkin hükümlere tabiydi³⁶. 6098 sayılı TBK’da ise, benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken davranışın esas alınacağı hükme bağlanarak, objektif özen yükümlülüğü kabul edilmiştir³⁷. Bu durum kanaatimizce de isabetlidir. Zira vekil gördüğü iş bakımından genellikle işçiden daha uzman sayılmakta olup, özen derecesinin de daha ağır olması gerekmektedir³⁸. Doktrinde de işçi-işveren hukuki ilişkisinin vekil-müvekkil ilişkisinden daha farklı olduğu vurgulanmaktadır³⁹. Bu farklılık esasen vekilin, işçiye

³⁴ GÜMÜŞ, s. 161; TOK, Ahmet / GÜN TOK, Sabiha: *Vekâlet Sözleşmesinde Vekilin Özen Borcu*, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt: 90, Sayı: 5, Yıl: 2016, s. 22.

³⁵ BAŞPINAR, s. 139.

³⁶ Yargıtay HGK, 19 Mart 2003 Tarih E.2003/13174, K.2003/181: “...Vekilin sorumluluğu, genel olarak işçinin sorumluluğuna ilişkin kurallara bağlanmıştır.”; Yargıtay 13. HD, 08 Kasım 1989 Tarih E.1989/3646, K.1989/6437: “Vekil, işçi gibi işini özenle yerine getirmek zorundadır.”

³⁷ EREN, s. 731; BAŞPINAR, s. 163; GÜMÜŞ, s. 159.

³⁸ ZEVKLİLER / GÖKYAYLA, s. 618.

³⁹ DONAY, Süheyl: “Vekilin Talimata Uyuma ve Dürüstlikle Hareket Etme Borcu”, *BATIDER*, Cilt V, Sayı 4, Aralık 1970, s. 736; BAŞPINAR, s. 153; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 642; BİLGE, s. 293.

nazaran daha fazla özen göstermesi gereken bir konumda bulunmasından kaynaklanmaktadır⁴⁰. Çünkü vekâlet sözleşmesinin tarafı olarak vekil, sözleşmeye konu işin uzmanı konumundadır⁴¹. Bu durum müvekkil açısından değerlendirildiğinde ise müvekkil, genel itibariyle vekilin bilgi ve tecrübesine güvenerek vekâlet vermekte ve kendi bilgi ve tecrübe düzeyi vekili denetlemekten yoksun düzeyde olmaktadır⁴². Özellikle de hekimlik⁴³, avukatlık, mimarlık gibi mesleklere ilişkin düzenlenmiş olan vekâlet sözleşmelerinde vekil konunun uzmanı olup müvekkilin bu meslek gruplarının dışında olması durumunda vekili kontrol etme şansı söz konusu olamamaktadır⁴⁴.

TBK m. 506/II; “vekilin üstlendiği iş ve hizmetleri, vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle yürütmekle yükümlü olduğunu” ifade etmiştir. TBK m. 506/III ise, vekilin özen borcundan doğan sorumluluğun belirlenmesinde, benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken davranışın esas alınacağını hükme bağlamıştır. Nitekim Yargıtay da bir kararında: “*Vekil üstlendiği iş ve hizmetleri, vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle yürütmekle yükümlüdür. Vekilin özen borcundan doğan sorumluluğunun belirlenmesinde, benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken davranış esas alınır, hükmüne yer verilmiştir. Bu itibarla vekil, vekil edenin yararına ve iradesine uygun hareket etme, onu zararlandırıcı davranışlardan kaçınma yükümlülüğü altındadır. Vekâletin kapsamı, sözleşmede açıkça gösterilmemişse, görülecek işin niteliğine göre belirlenir. (TBK 504/1) Sözleşmede vekâletin nasıl yerine getirileceği hakkında açık bir hüküm bulunmasa veya yapılan işlem dış temsil yetkisinin sınırları içerisinde kalsa dahi vekilin bu yükümlülüğü daima mevcuttur. Hatta malik tarafından vekilin bir taşınmazın satışında, dilediği bedelle dilediği kimseye satış yapabileceği şeklinde yetkili kılınması, satacağı kimseyi dahi belirtmesi, ona dürüstlük kuralını, sadakat ve özen borcunu*

⁴⁰ ARAL Fahrettin / AYRANCI, Hasan: *Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2012, s. 405; BİLGE, s. 293.

⁴¹ BAŞPINAR, s. 153.

⁴² BAŞPINAR, s. 154.

⁴³ Bu çerçevede uzman bir hekim, mühendis veya işçiden beklenen özen, pratisyen bir hekim, teknisyen veya niteliksiz bir işçiden beklenen özenden daha fazladır. EREN, s. 1062.

⁴⁴ AKSARAY, Buse: *Roma Hukuku ve Türk Hukukunda Hekimin Hukuki Sorumluluğu Bakımından Kusur*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2017, s. 89-90.

göz ardı etmek suretiyle, makul sayılacak ölçüler dışına çıkararak satış yapma hakkını vermez. Vekil edenin yararı ile bağdaşmayacak bir eylem veya işlem yapan vekil değinilen maddenin son fıkrası uyarınca sorumlu olur. Bu sorumluluk BK'da daha hafif olan işçinin sorumluluğuna kıyasen belirlenirken, TBK'da benzer alanda iş ve hizmetleri üslenen basiretli bir vekilin sorumluluğu esas alınarak daha da ağırlaştırılmıştır.”⁴⁵ demek suretiyle şu hususlara vurgu yapmıştır:

- *“vekil, vekâlet verenin yararına ve iradesine uygun hareket etmelidir”,*
- *“vekâlet vereni zararlandırıcı davranışlardan kaçınmak zorundadır”,*
- *“sözleşmede vekâletin nasıl yerine getirileceği hakkında açık bir hüküm bulunmasa da vekilin bu yükümlülüğü daima mevcuttur”,*
- *“vekâlet verenin yararı ile bağdaşmayacak bir eylem veya işlem yapan vekilin sorumluluğu söz konusu olacaktır”.*

Bu sorumluluk eBK'da daha hafif olan işçinin sorumluluğu gibi değerlendirilirken, TBK'da “benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin sorumluluğu” esas alınarak daha da ağırlaştırılmıştır.

TBK m. 506/II hükmündeki “özen” kavramı, TBK m. 506/III hükmünden bağımsızdır⁴⁶. Şöyle ki, bu hüküm sözleşme ihlaliyle bağlantılı bir hüküm olarak, vekilin asli iş görme edimini kötü ifa etmemesi gerektiğini ifade etmektedir. Kötü ifa ise, vekilin somut olaya göre “ideal bir vekilden beklenebilecek en yüksek derecedeki özenli davranıştan sapma oluşturan bir davranış” sergilenmesi durumunda söz konusu olacaktır. Ancak TBK m. 506/III hükmüne göre, vekilin vekâleti yerine getirirken göstermek zorunda olduğu özen derecesi, “objektif” kritere göre belirlenmektedir. Yani, burada “objektif özen” söz konusu olmaktadır⁴⁷. Bu şekilde kanun

⁴⁵ Y.I. HD, 23.01.2020 T., 2016/15387 E., 2020/411 K.; Aynı yönde bkz. Y.I. HD, 22.01.2020 T., 2016/14252 E. 2020/334 K.; Y.I. HD, 16.01.2020 T. 2016/18000 E. 2020/233 K.

⁴⁶ GÜMÜŞ, s. 453.

⁴⁷ EREN, s. 731; BAŞPINAR, s. 147; GÜMÜŞ, s. 159; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 663.

koyucu vekilin özen borcunu sübjektif değil, objektif esaslara bağlamıştır⁴⁸.

GÜMÜŞ'e göre; "TBK m. 506/III'ün öngördüğü basiretli vekilin davranışını esas alan aşırı objektifleştirilmiş özen ölçütünün, sadece vekilin mesleki faaliyeti kapsamında iş ve hizmet görmeyi borçlandığı vekâlet sözleşmeleri için uygulanması yerinde olacaktır"⁴⁹. Bu durumda mesleki ve profesyonel bir iş ve hizmet görmeye dayanmayan vekâletlerde "ortalama vekilin ortalama davranışı" vekilin ihmalinin kriterini oluşturmaya devam edecektir⁵⁰.

Vekilin özen borcundan doğan sorumluluğu ile ilgili olarak aşağıdaki hususları vurgulamak gerektiği kanaatindeyiz.

1.1. Objektif Özen Kriterinin Dikkate Alınması

Vekilin özen borcunun kapsamını sübjektif değil; sadece objektif bir kriteri geçerli sayarak belirlemek gerekecektir. Buna göre, daha önce ifade ettiğimiz üzere basiretli bir vekilin davranışı esas alınıp; bu davranıştan sapma söz konusu olduğu takdirde vekilin özen borcuna aykırı davranmış olduğu kanaatine varılacaktır⁵¹. Örneğin Yargıtay bir kararında, davalı hastane ve davalı doktorun özen yükümlülüğü ile ilgili olarak şu hususlara vurgu yapmıştır: "*Vekil, hastanın zarar görmemesi için, mesleki tüm şartları yerine getirmek, hastanın durumunu tıbbi açıdan zamanında ve gecikmeksizin saptayıp, somut durumunun gerektirdiği önlemleri eksiksiz bir şekilde almak, uygun tedaviyi de yine gecikmeden belirleyip uygulamak zorundadır. Asgari düzeyde dahi olsa bir tereddüt doğuran durumlarda, bu tereddüdü ortadan kaldıracak araştırmaları yapmak ve bu arada da koruyucu tedbirleri almakla yükümlüdür. Çeşitli tedavi yöntemleri arasında bir seçim yapılırken, hastanın ve hastalığın özellikleri göz önünde tutulmak, onu risk altına sokacak tutum ve davranışlardan kaçınmak ve en emin yol seçilmek gerekir. Gerçekten de müvekkil (hasta)*

⁴⁸ BAŞPINAR, s. 147; EREN, s. 731; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 663.

⁴⁹ GÜMÜŞ, s.455-456 naklen.

⁵⁰ GÜMÜŞ, s.456; Artık kabul edilmesi gerektiği gibi "basiretli iş adamı ölçütü", kusurun (ihmalin) temel ölçütü olan "alana/mesleğe özgü ortalama borçlunun ortalama davranışı" ölçütünün ticari işlem hayatına ilişkin tekrarından ibarettir ve TTK m.18/II hükmü bugün için gereksiz bir hükümdür. Bu nedenle TBK m. 506/III'ün ihmal ölçütü, "alana/mesleğe özgü ortalama vekilin ortalama davranışı" olarak okunmalıdır. GÜMÜŞ, s.456 naklen.

⁵¹ EREN, s. 731; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 663.

mesleki bir iş gören vekilden, tedavinin bütün aşamalarında titiz bir ihtimam ve dikkat beklemek hakkına sahiptir. Gereken özen görevini göstermeyen vekil, BK 394/1(TBK 510) maddesi hükmü uyarınca, vekâleti gereği gibi ifa etmemiş sayılmalıdır. Aynı hususlar adam çalıştıran sıfatı ile ... kuruluşları için de geçerlidir...”⁵². Kararda vurgulanan hususlara dikkat etmemek veya aykırı davranmak “basiretli vekil davranışından sapma” olarak nitelendirilebilecektir.

1.2. Başarılı Sonucun Elde Edilmemesinden Dolayı Sorumlu Olunmaması

Daha önce de ifade ettiğimiz üzere, vekil, iş görürken yöneldiği sonucun elde edilememesinden değil, bu sonuca erişmek için yaptığı faaliyetin özenle görülmemesinden sorumludur⁵³. Dolayısıyla, vekilin, hedeflenen sonucun başarılı olabilmesi için hayat deneyimlerine ve işlerin olağan işleyişine göre gerekli tüm girişim ve davranışlarda bulunması, ayrıca sonucun başarılı olmasını engelleyecek her türlü davranıştan da kaçınması gerekecektir⁵⁴. Yargıtay kararlarında da bu hususa özellikle şu ifadelerle vurgu yapıldığını görebilmekteyiz:

“... Bu itibarla vekil, vekil edenin yararına ve iradesine uygun hareket etme, onu zararlandırıcı davranışlardan kaçınma yükümlülüğü altındadır...”⁵⁵. Vekil bu yükümlülüklerini gereği gibi, başka bir deyişle müvekkilin menfaatine en uygun sonuca erişmek için özenle faaliyette bulunarak ifa ettiği takdirde, sonucun buna rağmen elde edilememesinden sorumlu olmayacaktır⁵⁶. Zira bu halde vekil, üstlendiği edimi, vekâlet veren ile “kararlaştırdıkları gibi” ve “dürüstlük kuralına uygun” olarak yerine getirmiş olacaktır.

1.3. İspat Yükümlülüğü

Kural olarak vekâlet veren, özen borcunun yerine getirilmediğini ispat yükümlülüğü altındadır⁵⁷. Bu da demektir ki, vekâlet veren sadece başarılı

⁵² Y.13. HD, 2016/30741 E, 2019/12246 K, 09/12/2019 T.

⁵³ YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 663 naklen.

⁵⁴ YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 663.

⁵⁵ Y.1. HD, 23.01.2020 T., 2016/15387 E., 2020/411 K.

⁵⁶ Hukuk Genel Kurulu 2017/561 E, 2019/655 K, 13.06.2019 T.

⁵⁷ YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 663.

sonucun gerçekleşmediğini ispatlamak suretiyle bu yükümlülüğünü yerine getirmiş olmayacaktır. Vekâlet veren, aynı zamanda “vekilin benzer alanda iş üstlenen basiretli bir vekilin davranışından uzaklaştığını” ve “bu uzaklaşmanın işlerin normal akışına göre sonucun meydana gelmemesinde etken olduğunu” ispatlamak zorunda kalacaktır⁵⁸. Yargıtay bir kararında bu hususu şöyle ifade etmiştir:

“...Öncelikle vekilin TBK'nın 506. maddesine göre müvekkiline karşı vekâleti sadakat ve özen ile ifa etme yükümlülüğü vardır. Vekil sadakat borcu gereği olarak müvekkilinin yararına olacak davranışlarda bulunmak, ona zarar verecek davranışlardan kaçınmak zorundadır. Somut olayda, numune işleminin yerine getirilmemesi nedeni ile davacının yeniden masrafyaptığı ve maddi zarara uğradığı ayrıca İTKİP tarafından hakkında ileriye dönük yaptırımlar uygulandığı sabittir. Hal böyle olunca, davacı, ithalat işlemi sırasındaki eksiklik nedeni ile zarar görmüş olup, bu işlemde kendisini temsil eden vekilin özen yükümlülüğüne aykırı davrandığı dikkate alınmaksızın davanın reddi yanılıgılı olup, hükmün bu nedenle bozulması icap etmiştir”⁵⁹.

Karara konu olayda davacının yeniden masraf yapması, maddi zarara uğraması, ayrıca hakkında ileriye dönük yaptırımlar uygulanması, “vekilin benzer alanda iş üstlenen basiretli bir vekilin davranışından uzaklaştığını” ve “bu uzaklaşmanın işlerin normal akışına göre sonucun meydana gelmemesinde de önemli bir etken olduğunu” ortaya koymaktadır.

Vekâlet veren ispat yükünü yerine getirdikten sonra, vekil, ancak “kusursuz olduğunu ispatlayarak” sorumluluktan kurtulabilir. Örneğin, Yargıtay bir kararında vekilin bu sorumluluktan kurtulamamış olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

“...Davacı ile davalı arasındaki ilişki vekâlet sözleşmesinden kaynaklanmaktadır. Vekil, özen yükümlülüğüne riayet ederek elindeki işi takip etmek zorundadır. Davalı avukatın, davacı tarafından masrafın yatırılmadığını yasal delillerle ispat etmesi gerekir. Bu hususta dosyada yazılı bir delil bulunmamaktadır. Davalı avukat, haczin düşmesine, takibin

⁵⁸ YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 663-664.

⁵⁹ Y. 19.06.2019 T., 13. HD. 2016/28405 E., 2019/7424 K.

*iptaline ve kambiyo senedinin zamanaşımına uğramasına sebebiyet vererek özen yükümlülüğünü ihlal etmiştir...*⁶⁰. Karardan da anlaşılacağı üzere, yasal delillerle kusursuzluğunu ortaya koyamayan vekil sorumlu kalmaya devam etmektedir.

3.4. Sorumsuzluk Anlaşması

TBK m. 506 hükmü vekilin, “ortalama bir vekilin ortalama davranış sergilemesiyle” özen borcundan kurtulamayacağını ifade etmektedir. Vekilin davranışının özenli sayılabilmesi için, basiretli bir vekilin sergilemesi gereken özeni göstermesi beklenecektir⁶¹. Yani, kıstasımız, benzer alanda iş gören “*basiretli bir vekilin hareket şekli*” olacaktır.

Vekâlet sözleşmeleri bakımından TBK m.115⁶² kapsamında vekilin sorumluluğunun sınırlandırılıp sınırlandırılmayacağı doktrinde tartışmalıdır. Doktrinde hâkim görüş vekâlet sözleşmelerinde TBK m. 115’in sınırlamaları altında “vekil lehine sorumsuzluk anlaşması” yapılabilmesini olanaklı görmektedir⁶³. Şunu hemen ifade etmek gerekir ki, vekilin, vekâlet veren ile bir sorumsuzluk anlaşması yapmadan önce, sorumluluğunun sınırlanmasının anlamını tam ve eksiksiz olarak açıklaması gerekmektedir⁶⁴. Bu açıklama yapılmaksızın oluşturulan sorumsuzluk anlaşması hükümsüz olacaktır. Bunun istisnası vekilin, bir uzman veya işlem hayatı tecrübesine sahip olması ya da vekâlet ilişkisinin kuruluşunda, uzman olmasa bile konu hakkında bilgi sahibi olmasıdır⁶⁵. Bu hususu bizim de katıldığımız şekilde, *EREN* şöyle ifade etmiştir: Özen borcunun ihlalinden doğan sorumluluğun hafif kusur (hafif ihmal) halinde vekil lehine kısmen kaldırılması, vekilin vekillik yetkisi kanun ya da yetkili

⁶⁰ Y.13.HD., 18.09.2017 T., 2015/20114 E., 2017/8258 K.

⁶¹ GÜMÜŞ, s. 156.

⁶² TBK’nın “Sorumsuzluk anlaşması” başlıklı 115. maddesi:

“Borçlunun ağır kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür. Borçlunun alacaklı ile hizmet sözleşmesinden kaynaklanan herhangi bir borç sebebiyle sorumlu olmayacağına ilişkin olarak önceden yaptığı her türlü anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.”

Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat, ancak kanun ya da yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun hafif kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.”

⁶³ GÜMÜŞ, s. 457, dn. 1867; OSER/SCHÖNENBERGER: *İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, Eski Kefillik, Yeni Kefillik; Kumar; Bahis, Sağlığınca Gelir, Sağlığınca Bakma Sözleşmeleri (İsviçre BK. 492/529-Türk BK. 483-519, Çeviren: İsmet SUNGURBEY, Ankara 1964, s. 1481.*

⁶⁴ GÜMÜŞ, s. 457.

⁶⁵ YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 664; GÜMÜŞ, s. 457; EREN, s. 732.

makamlar tarafından verilen izinle yürütülmüyorsa, mümkün olabilir⁶⁶. Ancak avukatlık, hekimlik, bankacılık, eczacılık gibi mesleği yürüten vekillere vekillik yetkisi kanunla veya yetkili makamın izniyle verildiği için, hafif ihmal hali için bile sorumsuzluk anlaşması yapılması mümkün değildir⁶⁷. Aynı şekilde tüm vekalet sözleşmeleri yönünden, “kast” ve “ağır ihmal” halinde bu sorumluluğu tamamen veya kısmen kaldıran anlaşmalar da TBK m. 115-116 hükümleri uyarınca kesin hükümsüz olacaktır. TBK m. 116 hükmünde, yardımcı kişilerin fiillerine ilişkin yapılan sorumsuzluk anlaşmaları düzenlenmiştir. Buna göre:

“Borçlu, borcun ifasını veya bir borç ilişkisinden doğan hakkın kullanılmasını, birlikte yaşadığı kişiler ya da yanında çalışanlar gibi yardımcılara kanuna uygun surette bırakmış olsa bile, onların işi yürüttükleri sırada diğer tarafa verdikleri zararı gidermekle yükümlüdür.

Yardımcı kişilerin fiilinden doğan sorumluluk, önceden yapılan bir anlaşmayla tamamen veya kısmen kaldırılabilir.

Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat, ancak kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun yardımcı kişilerin fiillerinden sorumlu olmayacağına ilişkin anlaşma kesin olarak hükümsüzdür”.

Buna göre, vekil işin yürütümünü başkasına (örneğin, yardımcısına)

⁶⁶ EREN, s. 732-733, naklen.

⁶⁷ YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 664; EREN, s. 733; “Dava, davalı hastane ve davalı doktorun özen yükümlülüğüne aykırı davranması iddiası nedeniyle istenilen maddi/manevi tazminata ilişkindir. Davanın temeli vekillik sözleşmesi olup, özen borcuna aykırılığa dayandırılmıştır. (BK 386-390) (TBK 502.506) Vekil, vekalet görevine konu işi görürken yöneldiği sonucun elde edilmemesinden sorumlu değil ise de, bu sonuca ulaşmak için gösterdiği çabanın, yaptığı iş ve işlemlerin, davranışların özenli olmayışından doğan zararlardan dolayı sorumludur. Mesleki iş gören vekil özenle davranmak zorunda olup, en hafif kusurundan bile sorumludur (BK 321/1 md) (TBK 400). O nedenle hemşire ve hastanenin meslek alanı içinde olan bütün kusurları hafif de olsa sorumluluğun unsuru olarak kabul edilmelidir. Vekil, hastanın zarar görmemesi için, mesleki tüm şartları yerine getirmek, hastanın durumunu tıbbi açıdan zamanında ve gecikmeksizin saptayıp, somut durumunun gerektirdiği önlemleri eksiksiz bir şekilde almak, uygun tedaviyi de yine gecikmeden belirleyip uygulamak zorundadır. Asgari düzeyde dahi olsa bir tereddüt doğuran durumlarda, bu tereddütü ortadan kaldıracak araştırmaları yapmak ve bu arada da koruyucu tedbirleri almakla yükümlüdür. Çeşitli tedavi yöntemleri arasında bir seçim yapılırken, hastanın ve hastalığın özellikleri göz önünde tutulmak, onu risk altına sokacak tutum ve davranışlardan kaçınmak ve en emin yol seçilmek gerekir. Gerçekten de müvekkil (hasta) mesleki bir iş gören vekilden, tedavinin bütün aşamalarında titiz bir ihtimam ve dikkat beklemek hakkına sahiptir. Gereken özen görevini göstermeyen vekil, BK 394/1 (TBK 510) maddesi hükmü uyarınca, vekaleti gereği gibi ifa etmemiş sayılmalıdır. Aynı hususlar adam çalıştıran sıfatı ile doktorun görev yaptığı kuruluşlar için de geçerlidir”. Y.13. HD. 2016/24615 E. 2019/12860 K. 19.12.2019 T.

bırakmış olsa bile, onun işi yürüttüğü sırada vekâlet vereni uğratmış olduğu zararlardan dolayı sorumlu olacaktır. Yardımcı kişilerin fiilinden doğan sorumluluk, önceden yapılan bir sorumsuzluk anlaşmasıyla tamamen veya kısmen kaldırılabilir. Fakat “uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat, ancak kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa”, vekilin yardımcı kişilerin fiillerinden sorumlu olmayacağına ilişkin anlaşmalar kesin olarak hükümsüz olacaktır⁶⁸.

Böylece, TBK m. 115/III ve 116/III düzenlemeleri ile birlikte, “kanun ya da yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülen uzmanlık gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat faaliyeti” icra eden borçlunun hem kendi davranışından hem de yardımcı kişinin davranışlarından doğan zararlardan sorumluluğunun sınırlandırılması mümkün olmamaktadır. Bu tür sorumsuzluk anlaşmaları “ağır” veya “hafif kusur” için kararlaştırılmış olmalarına bakılmaksızın kesin hükümsüz sayılacaktır.

4. Özen Borcunu İhlalin Sonuçları

Özen borcunun ihlali, sözleşmenin ihlal edilmesi sonucunu doğurmaktadır⁶⁹. Bu ihlal dolayısıyla vekâlet verenin bir zararı söz konusu olursa, vekil bunu gidermek yükümlülüğü altındadır. Burada bahse konu zarar müspet zarar olup, fiili zarar ve yoksun kalınan kârdan oluşur⁷⁰. Müspet zarar, borç sözleşmeye uygun ifa edilmiş olsaydı alacaklının içinde bulunacağı durumla şimdiki durumu arasındaki farka göre belirlenir⁷¹. Zarar, maddi veya manevi olabilir. Vekilin özen borcuna aykırı davranması halinde, vekâlet verenin malvarlığı veya kişilik varlığı değerlerinde bir azalma veya eksilme meydana gelebilir. Örneğin, avukatlık sözleşmelerinde ortaya çıkan zarar genellikle bir malvarlığına ilişkindir. Ancak, tıbbi tedavi ilişkilerinde bu zarar çoğunlukla kişilik hakları alanında doğmaktadır⁷².

Vekilin özen borcuna aykırılık sebebiyle sözleşmesel sorumluluğunun dayanağını TBK m. 506/II ile TBK m. 112 vd. hükümleri teşkil etmektedir. Bu hükümlere göre vekil, vekâlet verene karşı vermiş olduğu zararlardan dolayı:

⁶⁸ Daha önce de değindiğimiz üzere, doktor, avukat, bankalar, mimar ve mühendislerin vekâlet sözleşmesine dayalı faaliyetlerini bu kapsamda değerlendirebiliriz.

⁶⁹ EREN, s. 732.

⁷⁰ EREN, s. 732.

⁷¹ NÖMER, Haluk N.: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 13. Baskı, İstanbul, 2013, s. 271.*

⁷² Bkz. BAŞPINAR, s. 205 vd.

borca aykırı davranışın varlığı,
kusurlu olması,
bir zarar doğmuş olması
davranış ile zarar arasında illiyet bağının⁷³ bulunması

şartlarının gerçekleşmesi halinde sorumlu olacak ve oluşan zararı tazmin borcu altına girecektir. Yargıtay bir kararında özellikle “zarar” ve “illiyet bağı” hususunda şu ifadelere vurgu yapmıştır: “*Vekil, vekâlet görevine konu işi görürken yöneldiği sonucun elde edilmemesinden sorumlu değil ise de bu sonuca ulaşmak için gösterdiği çabanın, yaptığı iş ve işlemlerin, davranışların özenli olmayışından doğan zararlardan dolayı sorumludur. Mesleki iş gören vekil özenle davranmak zorunda olup, en hafif kusurundan bile sorumludur (TBK 400). Bu doğrultuda, öncelikle uzman bilirkişiden, davacının zararının doğup doğmadığı, doğdu ise miktarı hususlarında yukarıda değinilen icra takibi, itirazın iptali ve menfi tespit dosyaları da incelenmek suretiyle rapor alınmasının sağlanması ve vekilin özensizliği (menfi tespit dosyasının temyiz edilip edilmemesi) arasında illiyet bağı ile davalı avukatın kusuru bulunup bulunmadığı değerlendirildikten sonra sonucuna göre hüküm kurulması gerekir...*”⁷⁴.

Kanun koyucu özen ve sadakat yükümlerinin önemini ve bu yükümlere aykırılık halinde ortaya çıkacak sonuçlara çok fazla önem verdiği için TBK m. 112 hükmü yanında, TBK m. 506/II hükmünü de ihdas etme gereği duymuştur.

Özen borcunun ihlali, zarar, zararla ihlal arasında uygun illiyet bağının varlığını ispat yükümlülüğü vekâlet verende, kusursuz olduğunu ispat yükümlülüğü ise vekilin üzerinde bırakılmıştır⁷⁵.

Vekâletin bir ivaz karşılığı veya ivazsız olarak yüklenilmesine göre, vekilin sorumluluğunda farklı bir özen ölçüsü aranıp aranmayacağı hususu doktrinde tartışmalıdır. Doktrinde bir görüş⁷⁶, vekâlet konusu iş veya hizmetin bir ücret karşılığı ivazlı olarak görülmesi halinde, söz konusu vekâletin ivazsız görülmesine nazaran daha ağır bir özen ölçüsüyle sorumluluğa hükmedileceği, diğer bir deyişle ivazsız vekâlette sorumluluk

⁷³ İlliyet bağı kesen sebepler; sözleşmeden doğan sorumlulukta, mücbir sebep, üçüncü kişinin kusuru ve zarar görenin kusuru olarak sayılabilmektedir. Bkz. BAŞPINAR, s. 209 vd.

⁷⁴ Y.13. HD., 12.11.2019 T., 2016/25259 E., 2019/11192 K.

⁷⁵ EREN, s. 732; BAŞPINAR, s. 276; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 1161; TOK/GÜN TOK, s. 40.

⁷⁶ BİLGE, s. 293; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 643; BAŞPINAR, s. 169-170; HATEMİ/SEROZAN/ARPAÇI, s.418.

ölçüsünün hafifletileceği yönündedir⁷⁷. Ancak bizim de katıldığımız başka bir görüşe göre; vekâlet işinin vekil tarafından ücretsiz üstlenilmesi (TBK m. 114/I c.3) veya bu işin vekil için taşıdığı çok yüksek riskin vekâlet veren tarafından bilinmesi hallerinin, tazminatın hesaplanmasında indirim sebebi olarak göz önünde tutulması söz konusu olmalıdır⁷⁸. Zira vekilin en önemli yükümlülüklerinden biri olan özen yükümlülüğünün “hafifletilmesi” ya da “ağırlaştırılmasından” daha ziyade tazminatta bu durumun değerlendirmeye alınması daha uygun olacaktır. Bu şekilde vekilin ivazsız yapacağı bir vekâlet işini tabiri caize “nasıl olsa özen yükümlülüğüm hafif değerlendirilecektir” saikiyle özensiz yapmasının da önüne geçilmiş olacaktır.

Özen yükümlülüğünün ihlali dolayısıyla ortaya çıkan tazminat talebi, sözleşmeden doğan bir talep olması sebebiyle 10 yıllık bir zamanaşımı süresine tabidir⁷⁹.

SONUÇ

Vekâlet sözleşmesinde çoğu zaman vekâlet veren, vekilin mesleki yeteneklerini ve karakterini esas alarak vekâlet vermektedir. Diğer iş görme sözleşmelerine oranla vekâlet sözleşmesinin daha belirgin bir şekilde güvene dayandığını söyleyebiliriz. Bu güven, sözleşmenin önemli bir unsurunu oluşturmaktadır. Vekilin, vekâlet sözleşmesi ile üstlenmiş olduğu edimini gereği gibi yerine getirebilmesi için, “özen borcuna uygun hareket etmesi” gerekmektedir. Özen borcuna aykırı davranan vekilin, diğer borçlarını eksiksiz olarak ifa etmesi de bir anlam ifade etmeyecektir. Zira bu borç, “asıl edimin ifası için gerekli fiil ve hareketlerin yürütülmesine yönelik” bir borçtur.

Özen kavramı ile işaret edilen “işin görülme biçimi”, vekâlet sözleşmesiyle vekilin üstlendiği işi vekâlet eden yararına sonuç doğuracak biçimde ifa etmesi ve vekâlet edenin sözleşmeye konu işten ötürü zarar edebileceği her türlü davranıştan kaçınması olarak ifade edilebilir.

Vekâlet sözleşmesinde yer alan özen borcu, kesin surette başarılı bir sonuç

⁷⁷ GÜMÜŞ, s. 456-457.

⁷⁸ EREN, s. 732; GÜMÜŞ, s. 457.

⁷⁹ EREN, s. 732.

elde edilmesi ile ilgili bir konu değildir. Vekilin üstlendiği edimi sadakat ve özenle ifa etmesi durumunda, sonuç gerçekleşmese de bundan dolayı bir sorumluluğu söz konusu olmayacaktır.

Kanunumuz vekilin özen borcunun hukuki niteliğini konusunda bir düzenleme yapmamıştır. Ancak, doktrinde, genel olarak özen borcunun hukuki niteliği bakımından vekâlet sözleşmesinde asli borcun gereği gibi ifasını sağlayan bir “yan (tali) yüküm” olarak değerlendirildiğini görmekteyiz. TBK m. 506/II’de düzenlenen vekilin özen borcu, özellikle “bir edim yükümü veya yan yüküm”, buna bağlı olarak “tek başına var olabilen bir yüküm” değil, vekâlet sözleşmesinden doğan iş görme yükümüne eklenerek, onu tamamlayan, gereği gibi ifasını sağlayan, yan yüküm niteliği taşımayan bağımsız bir yüküm olarak nitelendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Vekilin davranışının özenli sayılabilmesi için, “basiretli bir vekilin sergilemesi gereken özeni göstermesi” beklenecektir. Yani, kıstasımız, “benzer alanda iş gören basiretli bir vekilin hareket şekli” olup; bu davranıştan sapma söz konusu olduğu takdirde vekilin özen borcuna aykırı davranmış olduğu kanaatine varılacaktır. Bu kapsamda şunları vurgulamak yararlı olacaktır:

Vekil, vekâlet verenin yararına ve iradesine uygun hareket etmelidir,

Vekâlet vereni zararlandırıcı davranışlardan kaçınmak zorundadır,

Sözleşmede vekâletin nasıl yerine getirileceği hakkında açık bir hüküm bulunmasa da vekilin bu yükümlülüğü daima mevcuttur.

Vekâlet verenin yararı ile bağdaşmayacak bir eylem veya işlem yapan vekilin sorumluluğu söz konusu olacaktır. Bu sorumluluk eBK’da daha hafif olan işçinin sorumluluğu gibi değerlendirilirken, TBK’da “benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin sorumluluğu” esas alınmak suretiyle daha da ağırlaştırılmıştır.

Özen borcunun ihlalinden doğan sorumluluğun hafif kusur (hafif ihmal) halinde vekil lehine kısmen kaldırılması, vekilin vekillik yetkisi kanun ya

da yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülmüyorsa, mümkün olabilir. Ancak avukatlık, hekimlik, bankacılık, eczacılık gibi mesleği yürüten vekillere vekillik yetkisi kanunla veya yetkili makamın izniyle verildiği için, hafif ihmal hali için bile sorumsuzluk anlaşması yapılması mümkün değildir. Aynı şekilde tüm vekâlet sözleşmeleri yönünden, kast ve ağır ihmal halinde bu sorumluluğu tamamen veya kısmen kaldıran anlaşmalar da TBK m. 115-116 hükümleri uyarınca kesin hükümsüzdür.

Özen borcunun ihlali, sözleşmenin ihlal edilmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu ihlal dolayısıyla vekâlet verenin bir zararı söz konusu olursa, vekil bunu gidermek yükümlülüğü altındadır.

Vekâletin vekil tarafından ücretsiz üstlenilmesi veya bu işin vekil için taşıdığı çok yüksek riskin vekâlet veren tarafından bilinmesi halleri sorumluluk ölçüsünün hafifletilmesine sebep olmayıp, tazminatın hesaplanmasında indirim sebebi olarak değerlendirilebileceği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

[1] AKINTÜRK, Turgut / KARAMAN, Derya Ateş: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri, Beta, İstanbul, 2014.

[2] AKSARAY, Buse: Roma Hukuku ve Türk Hukukunda Hekimin Hukuki Sorumluluğu Bakımından Kusur, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2017.

[3] ARAL Fahrettin / AYRANCI, Hasan: Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2012.

[4] BAŞPINAR, Veysel: Vekilin (Avukatın, Hekimin, Mimarin, Bankanın) Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu, Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, 2004.

[5] BİLGE, Necip: Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri, Ankara, 1971.

[6] CEYLAN, Ebru: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Yenilikler ve Değişiklikler, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2012.

[7] DEMİR, Nureddin: Vekâlet Sözleşmesi ve Kötüye Kullanılması, İstanbul Kültür Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008.

- [8] DONAY, Süheyl: “Vekilin Talimata Uyuma ve Dürüstlikle Hareket Etme Borcu”, BATIDER, Cilt V, Sayı 4, Aralık 1970.
- [9] EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.
- [10] ERZURUMLUOĞLU, Erzan: Sözleşmeler Hukuku (Özel Borç İlişkileri), Yenilenmiş 3. Baskı, Ankara, 2013.
- [11] GÜMÜŞ, Mustafa Alper: Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2019.
- [12] HATEMİ, Hüseyin / SEROZAN, Rona / ARPACI, Abdülkadir: Borçlar Hukuku Özel Bölüm, İstanbul, 1992.
- [13] KALKAN OĞUZTÜRK, Burcu: Güven Sorumluluğu, İstanbul, 2008.
- [14] NOMER, Haluk N.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 13. Bası, İstanbul, 2013.
- [15] OSER/SCHÖNENBERGER: İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, Eski Kefillik, Yeni Kefillik; Kumar, Bahis, Sağlığınca Gelir, Sağlığınca Bakma Sözleşmeleri (İsviçre BK. 492/529-Türk BK. 483-519, Çeviren: İsmet SUNGURBEY, Ankara 1964.
- [16] TANDOĞAN, Haluk: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Cilt 2, Vedat Kitapçılık, İstanbul, Temmuz 2010.
- [17] TOK, Ahmet / GÜN TOK, Sabiha: Vekalet Sözleşmesinde Vekilin Özen Borcu, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt: 90, Sayı: 5, Yıl: 2016.
- [18] YALÇINDURAN, Türker: Vekalet Sözleşmesinde Ücret, Yetkin Yayınları, Ankara 2005.
- [19] YAVUZ, Cevdet / ACAR, Faruk / ÖZEN, Burak: Borçlar hukuku Özel Hükümler, 16. Baskı, İstanbul 2019.
- [20] ZEVKLİLER, Aydın / HAVUTÇU, Ayşe: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara, 2007.

*Tüm Yargıtay kararları www.kazanci.com adresinden alınmış olup, erişim tarihi 26.05.2020'dir.